

La corporació municipal renuncia a favor del bisbe de Mallorca al patronat o l'administració, l'acció i els drets de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca. 22 de juny de 1900. Conseqüències

Gabriel Pieras Salom

Cronista oficial de la ciutat d'Inca i arxiver honorari. gpsinca@gmail.com

doi: 10.3306/JELINCA.22.69

Paraules clau: ajuntament, església, bisbat, patronat, parròquia, puig de Santa Magdalena.

Resum. *L'any 1900 l'Ajuntament d'Inca va renunciar a favor del Bisbat de Mallorca a la propietat de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca. En aquesta comunicació es fa una presentació de la documentació històrica sobre la renúncia i les seves conseqüències.*

Keywords: town council, church, bishopric, board of trustees, parish of Puig de Santa Magdalena.

Abstract. *In 1900, the Inca City Council renounced the ownership of the oratory of Santa Magdalena del Puig d'Inca in favor of the diocese of Mallorca. This paper presents the historical documentation on the waiver and its consequences.*

PRESENTACIÓ

A principis de l'any 1978 el rector de la parròquia de Santa Maria la Major Mn. Joan Lliteras Miralles, amb el vistiplau de l'Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Mallorca Teodor Úbeda Gramaje, va encomanar-me la tasca de posar ordre i intentar catalogar l'Arxiu Parroquial de la citada parròquia. Pel gener de 1983, el batle d'Inca Antoni Pons i Sastre va encomanar-me l'Arxiu Municipal, juntament amb l'historiador Josep Segura Salado. Acabat el contracte amb

el Sr. Segura, vaig assumir la tasca encomanada treballant als dos arxius amb dedicació, temps i interès, quasi fins al dia d'avui. Dia 30 de gener de l'any 1986, després de la mort del prevere Joan Coli Llobera, primer cronista oficial de la ciutat d'Inca, vaig esser nomenat amb el mateix títol anterior.

Durant el dinar del Dijous Bo de l'any 1986, feia dies que havia tret a la llum l'obra *Breu història d'Inca*. El batle Sr. Pons va indicar-me que podria investigar *amb ganes i profunditat* la renúncia de l'Ajuntament d'Inca al patronat o l'administració, l'acció i els drets de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca i, molt especialment, la documentació sobre la possible retornada del citat oratori a l'Ajuntament l'any 1932 i següents. Vaig iniciar, a poc a poc, però sense gaires pauses, un estudi del tema. Allò que més em va ajudar fou un treball de l'arxiver durant els anys de la Segona República, José de Miguel Álvarez, que estava oblidat, però no perdut. Aquest treball va anar indicant-me el camí de la investigació. L'any 1992, el batle Jaume Armengol i Coll em suggerí el mateix tema, com també el 1997 el batle Pere Rotger i Llabrés. Per tant, he pogut arreplegar una important documentació. Molt varen impactar-me les paraules que va escriure Francesc Rayó Brunet (Inca, 1868 – Inca, 1943) per mà del sacerdot Antoni Palou Mateu (Biniamar, 1869 – Inca, 1944), intentant demostrar la propietat eclesiàstica, des de sempre, de Santa Magdalena del Puig d'Inca, durant la gran discussió entre ell i l'Ajuntament republicà que demanava tornar arrere l'aleshores dita "donació" (1932). Deia el rector Rayó: *El Ayuntamiento no podrá presentar ningún documento, ni testimonio, que acredite los gastos, como propietario, haya hecho para la conservación y construimiento (sic) de dicha Iglesia y edificio de Sta. Magdalena*. Fa molts anys, però molts, tals paraules m'esperonaren a investigar els pagaments que realitzà la Universitat i vila d'Inca a tot el conjunt de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca. Començant a investigar els pagaments dels clavaris dels segles XVI, XVII, XVIII i moltíssims pagaments del segle XIX (fins dies abans de la cessió), puc dir amb propietat, seguretat i veritat que són milers els citats pagaments, a més d'inventaris, nomenament de mestres de gramàtica, misses de preveres, festes cíviques i religioses, objectes de culte, campanes, etc. Fins i tot, cal dir que l'any 1900, abans de la cessió, es va realitzar una obra molt important a l'edifici que deixà en bastant bon estat els locals, oratori inclòs.

Dins aquest treball d'investigació, que no pot esser de llarga amplitud, tan sols aniré anotant i comentant certs documents que consider bàsics per al coneixement dels fets referits a l'oratori i altres edificis adjunts de Santa Magdalena del Puig d'Inca. El rector Francesc Rayó no va voler, o poder, entendre les paraules del bisbe de Mallorca, Dr. Campins, quan digué a l'Ajuntament:

La generositat exemplar de les potestats temporals i la generositat inegotable de l'Església, crearen antigament un estat de coses del qual

eren reminiscències els bons oficis que aquest Magnific Ajuntament d'Inca vingué realitzant fins en el present, a l'Oratori i edificacions annexes que la pietat dels majors aixecà en honor de Santa Magdalena damunt una muntanya coneguda amb el mateix nom i en aquest terme municipal.

Per acabar aquestes primeres paraules voldria dir que ningú, autoritat municipal, associació privada, entitat social o cultural, ha volgut moure el tema i no sé per què. Desgana, poc interès, por... Vegem-ne un cas, per cert no gaire agradable. Fa anys vaig publicar al setmanari *Dijous* una fotografia, amb comentari, d'una làpida trobada, o amagada conscientment, fent obra de millora a Santa Magdalena en temps del rectorat del franciscà fra Jaume Puigserver Capellà; tenia una part de l'escrit picada i repicada. Com podem veure, la làpida diu: *Als 27 Ivñi de 1761 feren esta Sisterna los...* No posam en dubte que allò que varen repicar deia *MAGNIFICS JURATS*. Ho podem demostrar? Sí, i tant!

Figura 1. Làpida trobada en el Puig d'Inca amb una part repicada.

Agafant el lligall de l'Arxiu Històric Municipal d'Inca, *Registre de les pòlisses se fan a Bartomeu Martorell, Guineu, clavari lo corrent any 1761 que fina a 1762*, trobam l'anotació d'un pagament que concorda amb data i contingut de la làpida. Diu així: *Als 25 Juny de lo any 1761 he pagat a mestre Jordi Perelló, picapedrer de Castell Llobi per l'esquerada de fer la sisterna del Puig, 8 lliures*. Aleshores vaig escriure molt més. Resulta clar que fou repicat amb intenció. Qui?, quan?, on?, per què? Hi ha preguntes i hi ha una sola resposta clara i llampanant. Ara ho deix al vostre criteri.

1. HISTÒRIA DEL PUIG DE SANTA MAGDALENA D'INCA DE MN. JOAN COLI, PVRE. 1970

Dia 30 d'abril de l'any 1956, Joan Coli Llobera, cronista oficial de la ciutat d'Inca des de l'any 1953, rebé l'encàrrec del batle president de la corporació municipal Sr. Gabriel Campins Morey de redactar un estudi històric del puig de Santa Magdalena. El motiu era que aquell any se celebrava el 25è aniversari de la instal·lació dels ermitans de Sant Pau i Sant Antoni al dit puig i santuari. L'obra fou prologada per Bartomeu Font Obrador, doctor en Filosofia i Lletres, i acadèmic corresponent de l'Acadèmia de la Història. La història del puig de Santa Magdalena d'Inca està escrita en llengua castellana. La idea és bona, però els resultats finals resulten insuficients. Joan Coli intentà, i no ho aconseguí, donar tota la importància a l'Església minimitzant les tasques de la Universitat i Vila d'Inca. Dona importància a la Capellania, com també al Patronat dels Magnífics Jurats. Tan sols dedica tres línies a la renúncia de l'Ajuntament d'Inca del puig i oratori a favor del bisbe Pere Joan Campins i Barceló. Sí que tracta molt bé el Sr. Coli el capítol VI, que versa sobre la fundació d'una capellania en el Puig d'Inca. Tampoc toca el tema del plet entre Ajuntament d'Inca i Bisbat per la recuperació del santuari i habitacions annexes per part del primer de l'any 1932.

On, don Joan, segons els meus coneixements, no va gaire bé és quan diu:

El derecho de Patronato para los Magníficos Jurados fue tal vez ocasión de graves molestias porque ellos apoyados en este derecho y ser tan celosos para todo lo referente al Puig, como eran representantes de la Villa llevaban las cosas al extremo de creer ser verdaderos dueños, no sólo de lo edificado, sino de los terrenos de todo el monte llamado Puig d'Inca, así que en 11 de Junio de 1597 al tratar de acudir al Grande y General Consejo para pedir su ayuda por ciertas reformas necesarias al edificio, resolvieron no aceptar la ayuda si había de ser en perjuicio a "nostros drets y que sempre sia Senyora la Vila com és estada fins ací". Respecto a los terrenos, quisieron considerarlos como "comunas", a pesar de tener sus respectivos propietarios, no teniendo más fundamento que su pretensión, que el hecho de que los vecinos de Inca iban a cortar leña y utilizar lo que producía en aquellas alturas, y esto, principalmente lo hacían los horneros y alfareros con otros particulares, pretensión, que ocasionó una gran querrela entre los Jurados y los dueños de los predios confrontantes al Puig.¹

Vegem documents importants sobre aquest tema en el Llibre de consells 1601-1699:

¹ "Fou 'comuna' el puig de Santa Magdalena o part d'ell? Apunts històrics." Pieras Salom, Gabriel. Jornades d'Estudis Locals d'Inca, 1997. Núm. 04. Pàg. 69-77.

1 gener 1629

In Dei nomine... congregats i ajuntats a la Sala de la nostra Universitat i vila d'Inca, Pere Fiol, notari, l'honor Joan Danús, Pere Mayrata... Sebastià Rubí, Antoni Pasqual, Joan Capó, mestre Melcion Oliver, Joan Pujades, Joan Llompart, Joan Fàbregues, Antoni Capó, Joan Prats, Jaume Forner, Bartomeu Amer, Pere Llompart, Joan Arrom, Joan Estade i Simó Prats, tots Consellers.

Primo fonc proposat per lo Jurat Major dient: Magnífics Jurats i Savi Consell, així havem ajuntats a Vs. Ms. que nos ha vingut certa notícia de que los circumvecins del nostre Puig d'Inca... és estat fins avui lo fonament i mare de tota doctrina i ben a compliment com se veu per l'experiència en tots los púlpits d'aquest regne los quals han manada dita bona lletra en la que dit Puig, vulgarment dit lo Puig d'Inca d'infinits anys a esta part estam los moradors de esta vila en pacífica posició i avui Molt Il·lustres Senyors i Savi Consell... que los confrontants de tants anys a esta part estan en pacífica posició llevant-nos un tresor tant infinit que supera dels 200 anys a esta part... lo dit puig...

28 gener 1629

Ms. ... del Puig de nostra vila que es defensà i que el Sr. Pere Cal·lar impugna lo que es vol fer...

1 abril 1629

... ja saben Vs. Ms. com estos dies passats son estat en la ciutat per a defensar la causa de llegir les raons de les parets feien los confrontants del Puig d'Inca i també mateix sobre lo ermità de dit Puig que li han llançat un mandato manat del Sr. Vicari General procehint als 28 març 1629 en lo qual mana que dins 3 dies buidi lo dit puig i que no estiga en aquell i així Vs. Ms. determinaran si es defensaran i discutits los vots que es defens...

Ms. Vs. Ms. saben com lo dit Puig d'Inca està molt a la ruïna i com no es pot trobar ninguna persona per estar i així Vs. Ms. determinaran si s'adobarà o no a costes de dita vila i discutits los vots d'un en altre fonc conclús i definit i determinat, n. d. que en lo dit Puig sia fet lo més necessari...

28 abril 1629

Ms. que lo ermità qui estava en el Puig estava en presó i la casa de Santa Magdalena del Puig sens ninguna persona qui hi tingués compte i que hi havien posats dos minyons que tenien compte a dita casa los quals minyons s'han d'alimentar... que dits dos minyons sien alimentats de diners de nostra Universitat.

24 febrer 1630

... sabran Vs. Ms. com abans d'ahir nos intimaren una lletra que hi

ha del Iltre. Sr. Procurador Reial sobre els 19 de corrent a instància del Sr. Pere Abrí del Cal·lar, Felip Fuster i Antoni Ginard en nom de Pere Joan Llompart manant-nos que no permetem que el mestre del Puig ni estudiants són en aquell, entrin en terres ni garrigues de dits confrontants en dit Puig en pena de 25 ll. per quiscuna vegada entraran en aquella i Vs. Ms. saben lo que passa en dita matèria conforme los tenim representats així i demanam a Vs. Ms. com nos havem de regir en dit negoci, aconsellerant-nos lo faedor... que los honors Jurats vagen a Ciutat a respondre a la dita lletra per el tercer dia com en aquella es conta i que defensin la present causa fins a definitiva sentència de la qual nos sia més cert apellar donant ple poder i facultat als dits Jurats o a un per tots, per a defensar dita causa donant-los així mateix facultat de constituir procurador per a la defensió de dita causa a cost i despeses de nostra Universitat...

Testes, magister Jacobus Tortella et magister Petrus Morro, lignifaber.

17 març 1630

... en dies passats hem de respondre a una lletra la qual nos fonc enviada a instància dels magnífics Pere Abrí del Cal·lar, Felip Fuster i altres confrontants del Puig i essent alli per dit efecte se son posats per medi los Pares Fra Figuerola i el Pare Fra Burguera de l'orde de Sant Francesc, tots naturals d'aquesta vila veient si seran de parer que es tractàs per a dita diferència i nosaltres no havem pogut donar paraula sens donar raó a Vs. Ms. si són de parer que féssim dit partit o si passem avant dita causa... Los quals vots discorreguts d'un en altre fonc resolt i conclús, n. d. que los Jurats o un per tots vagen en Ciutat a respondre a la dita lletra com lo senyala i que es defens dita causa fins a definitiva sentència de la qual nos sia més licit apellar donant a dits Jurats, o a un per tots, plena facultat de constituir procurador i advocat per dita causa a cost i despeses de nostra Universitat...

13 abril 1630

Ms. fonc proposat per lo Sr. Jurat Armengual en non de tots los altres Jurats dient... en dies passats se tingué i se va celebrar Consell a circa la qüestió té nostra Universitat amb lo Senyor Pere del Cal·lar i altres en lo fet del Puig en lo qual se resolqué que los Jurats, o un per tots, anàs en Ciutat a tractar amb els Pares Fra Joan Figuerola i amb lo Pare Fra Rafel Burguera los quals se son posats per medi entre nostra Universitat i dit Cal·lar i que dits pares vessin lo que pretenien i demenaven dit Sr. Cal·lar i sos socios i així s'anà en ciutat per a representar en els dits Pares lo que s'era determinat amb lo dit Consell donant les escriptures que se referesquen a dits Srs. i que en tornasen la resposta de lo que pretenien, los quals Pares nos han referit que dits Srs. no entenen haver de fer escriptura ni demostrar cosa a esta sinó que nosaltres féssim escriptura de nostra pretensió del dret que tenen a dit Puig i ells faran la sua i aleshores se fara elecció de dos doctors o d'aquelles dues persones d'una

*part i altra concordades apareixerà, los quals donaran el dret a cada una de les parts i haver-ne volgut notificar a Vs. Ms. de lo que passa sobre lo qual Vs. Ms. nos aconsellaran lo faedor i quan a unes garrigues que tenim notícia que el Sr. Pere Cal-lar va traient les quals entenem que són dependents de **les comunes de nostra vila tenia en dit Puig**, demanen Vs. Ms. si se li farà un mandato que no pas avant tant la de dit Sr. Cal-lar com a qualsevol altre confrontant de dit Puig... Discorreguts... que no es fassa escriptura per dit efecte sinó que puix nostra **Universitat està en poder de dit Puig com antes estava**, que s'estiga així mateix i que per lo dit Sr. i sos socios entenen cosa ja demorada i quant a les garrigues que s'acudi al Sr. Procurador Reial i no acusin ni predesquen aquells qualsevols sien fins per tant s'haja feta declaració en dita causa.*

Testes, Bartomeus Terrassa et Joanes Pont, omnes Incha...

2 juliol 1641

Ms. sabran Vs. Ms. com pocs mesos fa que per part dels Jurats se demanà en el Gran i General Consell la caritat per poder edificar al Puig d'Inca i que aquella bona devoció no es perdi... i el Gran i General Consell oferí 50 ll. Per açò som de parer que es doni lloc a un Jurat que vaja en la Ciutat per efecte de cobrar la dita caritat de 50 ll. Se determina que hi vagi l'honor mo. Nadal Vallespir per cobrar.

Malgrat tot, l'obra, en el seu moment, omplí un gran buit dins la història inquera. Altres historiadors han parlat del tema, com el canonge Pere Joan Llabrés i Martorell, i mossèn Pere Fiol i Tornila. Ens manca una història de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca molt ben documentada i àmplia.

2. ACTA DEL PLE MUNICIPAL AMB LA RENÚNCIA

A la ciutat d'Inca, dia vint-i-dos de juny de mil nou-cents, a l'hora acordada, sota la presidència del Sr. Batle Joaquim Gelabert Massip i Vich, es reuneixen a la casa consistorial els Srs. Regidors d'aquest Ajuntament, que al marge van designats (Joaquim Gelabert Massip i Vich, Gregori Balaguer Costa, Gabriel Guasp Alzamora i Llorenç Nicolau Fiol), a fi de celebrar sessió ordinària...

... En tal estat, proposà el Sr. President que al seu entendre considerava que l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca, que s'acabava de beneir amb gran aplaudiment i satisfacció dels veïns, de cap manera podia conservar-se i millorar-se més i millor que sota una direcció i administració estable i netament religiosa, com exigia la seva naturalesa i fins, i a l'efecte, amb la discussió prèvia del cas, s'acordà per unanimitat allò que segueix: 1r. Oferir i renunciar, com oferia i hi renunciava aquesta corporació des d'ara, en favor de l'Il·lustríssim Sr. Bisbe d'aquesta Diòcesi, al patronat o l'administració, l'acció i el dret que l'Ajuntament tengués sobre el dit oratori i dependències annexes. 2n. Que, per a la bona relació i harmonia que havia de regnar entre l'Església i l'element civil, l'Ajuntament tengués a l'indicat oratori una habitació a la

seva disposició destinada als seus individus, tant a passar allà en corporació com individualment. 3r. Que l'Ajuntament conservàs el lloc de preferència del qual fins a aquell dia havia gaudit a l'església de l'oratori, ja en la festa de Santa Magdalena o en les altres que s'hi celebrassin.

COMPOSICIÓ DEL CONSISTORI A L'ANY 1900

- *Joaquim Gelabert Massip i Vich. Batle president.
- *Gregori Balaguer Costa. 1r tinent de batle.
- Gabriel Cantallops Ramis. 2n tinent de batle.
- Francesc Salas Grau. 3r Tinent de Batle.
- Antoni Ramis Salas. Regidor síndic.
- Antoni Quetglas Ferrer. Regidor.
- Bernat Rubert Reus. Regidor.
- Pere Bennàssar Ferrer. Regidor.
- Domingo Alzina Jaume. Regidor.
- Josep Noguera Morey. Regidor.
- Jordi Llobera Pons. Regidor.
- *Llorenç Nicolau Fiol. Regidor.
- *Gabriel Guasp Alzamora. Regidor.

Secretari: Salvador Castañer Picornell.

Jutge Municipal: Jaume Armengol Pascual.

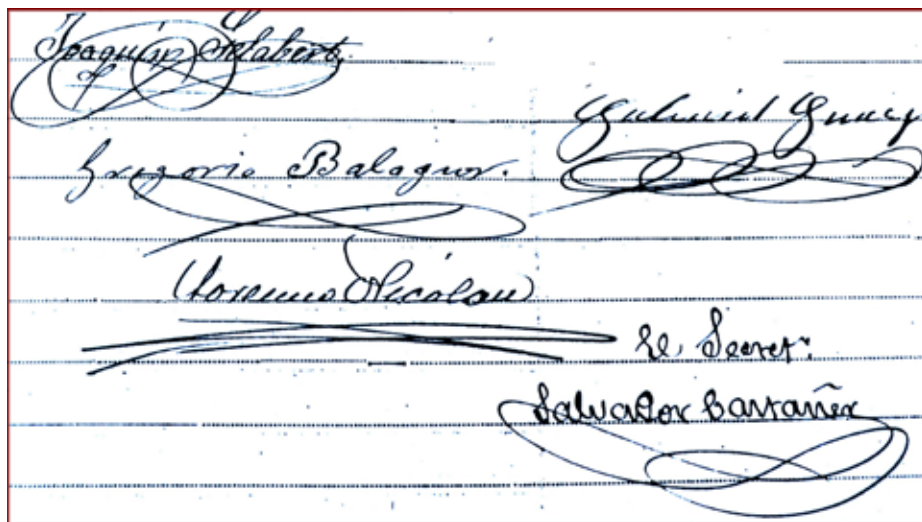

Figura 2. Signatura dels regidors que signaren la renúncia el 1900.

3. RESPOSTA I ACCEPTACIÓ DEL SR. BISBE DE MALLORCA

... Desitjant per Nostra part aconseguir els mateixos elevats fins que inspiraren la resolució d'aquest Magnífic Ajuntament, Nos hem tengut per convenient contestar mitjançant l'ofici que traslladam: La generositat exemplar de les potestats temporals i la generositat

inesgotable de l'Església, crearen antigament un estat de coses del qual eren reminiscències els bons oficis que aquest Magnífic Ajuntament d'Inca vingué realitzant fins en el present, a l'Oratori i edificacions annexes que la pietat dels majors aixecà en honor de Santa Magdalena damunt una muntanya coneguda amb el mateix nom i en aquest terme municipal. === L'acord que agafà el Magnífic Ajuntament de la ciutat d'Inca, en sessió ordinària de dia 22 de juny i que va tenir a bé comunicar-Nos, amb data de 25 del mateix mes, lluny de minvar aquella cordialitat de relacions i perjudicar la prosperitat de l'Oratori citat, ve a fomentar-les de manera eficaç, ja que si el Magnífic Ajuntament ofereix i renuncia en Nostres mans el Patronat o Administració, acció i dret que tenguí sobre dit Oratori i dependències annexes, és perquè reconeix que l'expressat Oratori de cap manera pot conservar-se més i millor que baix una direcció i administració estables i purament religiosa com exigeix la seva naturalesa i fins i que l'esment de l'Oratori és impropí de l'administració civil i municipal. === Encara que la manera de procedir fins el present fos compatible no tan sols amb les lleis de l'Església, sinó també amb els drets que a ells pertoca per estar inclòs a l'inventari autoritzat dels seus béns l'Oratori i edificacions de que es tracta; de totes maneres, Nos consideram encertada i beneficiosa la resolució del Magnífic Ajuntament d'Inca i com a tal ho aprovam i per la nostra part la ratificam acceptant l'oferiment i renúncia de que es tracta i assumint, des d'avui, l'encàrrec de tenir esment del culte i fàbrica del citat Oratori de Santa Magdalena i dependències annexes. === A aquesta finalitat nomenam un Rector d'aquell Oratori a fi que dugui a terme les funcions pròpies d'aquest càrrec amb les disposicions generals que a l'efecte hem donat. === Per lo demás, els senyors que componen la Corporació Municipal trobaran disponible una estança on puguin reunir-se quan vagin al Santuari i en totes les solemnitats religioses que allà es celebrin amb assistència dels fidels ocuparan un lloc preferent que, en tals actes, les està sempre reservat...

Palma, 12 de Julio de 1900.
+ Pedro, Obispo de Mallorca.

Figura 3. Signatura del bisbe de Mallorca.

4. ALGUNS PAGAMENTS DE LA UNIVERSITAT A SANTA MAGDALENA DEL PUIG D'INCA. SEGLES XVI I XVII

Vegem ara alguns pagaments per feines fetes o altres motius de la Universitat d'Inca en favor de Santa Magdalena del Puig d'Inca, dels centenars que podem llegir als llibres de comptes o del clavari dels segles XVI i XVII.

16 de març 1572... sabran V.S. com lo mestre del Puig de Sta. Magdalena i los Obrers haurien suplicat fer alguns bancs per l'església i d'on havem de treure els llenyams i despeses del mestre... seria necessari pagar los jornals dels mestres qui faran dits bancs... se determinà que sien pagats per la vila los jornals dels mestres qui faran los bancs.

8 gener 1581. Fou presentada una suplicació per mo. Jaume Ferriol, mestre de gramàtica, demana ajut... li donin 5 ll. Fou presentada altra suplicació per los Obrers de Santa Magdalena del Puig d'Inca, dient que tenen necessitat d'una casulla per a dir missa... foren donades 5 ll.

27 juliol 1583... sabran com mestre Joan Ferriol, mestre de gramàtica, se'n seria anat del Puig de Santa Magdalena sense dar raó alguna als honors jurats i que los seria vingut lo Rvd. Mo. Gabriel Balle, prevere, dient que ell apujaria a llegir en el Puig si li donen l'ajuda mateixa daven a Joan Ferriol, per lo qual Consell fons votat, lloat i determinat que se doni la mateixa ajuda a dit Mo. Balle que donaven a dit Ferriol, amb condició que lo dit Mo. Balle haja d'acabar lo any que començarà i no acabant que no puga haver ni entrada ni aixida de l'any haurà començat.

20 juny 1585... Fou presentada una suplicació per los Obrers de Santa Magdalena demanant a l'honor Consell los vullen ajudar d'alguna cosa per fer una campana per lo puig d'Inca, atès que la que hi ha està rompuda... per lo qual consell fons votat, lloat i determinat esser dades per adobs de dita campana, 10 lliures, en condició emperò que los dits Obrers no prescribeixin en fer dita campana sens intervenció del Consell dels honors jurats i lo demés que costarà la campana, ho paguin dits Obrers.

28 juliol 1585... Molt honors Senyors i savi Consell, sabran V.S. com los Obrers del puig de Santa Magdalena de nostra vila serien vinguts demanant-nos 15 lliures per obres i ajuda a la festa se fa a la diada de dita Santa Magdalena per solemnizar-la... fons determinat que los sia donat per ajudes a l'obra i a los reverents capellans i sermoner lo que los tocarà per la caritat de misses i sermó.

8 febrer 1586... fons determinat per dit consell per una suplicació presentada per part dels Obrers de Santa Magdalena, sien servits adobar la campana del Puig, la qual està rompuda i l'adobi la universitat i se fassen les diligències possibles i confiïn en alguna caritat per dit efecte.

18 juny 1587... una suplicació dels Obrers de la gloriosa Santa Magdalena per celebrar la sua festa demanen per tenir molta necessitat i sobre tot en la festa de la Santa Apostolessa Sta. Magdalena, la qual rentà los peus a nostro Redemptor, supliquen si seran de parer votar i suplicar al Ilm. Rvd. Sr. Bisbe fassa dita festa sia colta en nostra vila... que lo Sr. Bisbe mani sia votada dita festa esser colta en nostra vila com altres festes i per tenir església en lo puig d'Inca de dita Santa Magdalena.

4 setembre 1588... fonc presentada una suplicació de los Obrers de Santa Magdalena del Puig d'Inca exhortant a los honors jurats a adobar l'església perquè va tota a la ruïna... s'ha deixat a discreció dels honors Jurats. Ms. fou presentada altra suplicació per lo Rvt. Mn. Magí Pons, mestre de Gramàtica, per llegir en nostra vila i demana alguna ajuda... fonc votat, lloat i determinat, sien dades per quiscun any legirà en nostra vila i en el Puig d'Inca, 15 lliures.

13 juny 1589... tenim necessitat d'acabar l'obra del Puig de Santa Maria Magdalena que té tanta devoció de tota la cristiandat ja que està totalment a la ruïna... que es vagin fent les necessitats.

Dominica 8 octubre 1589... fonc proposat adobar el Puig, l'església del Puig i les cambres i lo que sia necessari per poder estar i estudiar en aquell ... fonc votat que dit Puig s'adob en lo que sia menester ...

Jo, Pere Llompart, prevere, testimoni del compare en Jaume Llompart, clavari, 20 s. per la caritat dels preveres que anaren en el Puig d'Inca lo dia de Santa Magdalena, per pòlissa dels magnífics jurats, la qual pòlissa l'hi he lliurada, de dits 20 s. per compte de Miquel Morro. 13 gener 1581.

Jo, Miquel Planes, fas fe i testimoni com lo senyer Antoni Llompart, Frare, Obrer de Santa Magdalena, confessa haver rebut de l'honorable en Pere Fiol, clavari de la vila d'Inca, 20 s. per lo sermó de Santa Magdalena com consta per albarà de manament dels honorables jurats. Fet a 28 nov. 1591.

Jo, Antoni Martorell, prevere i beneficiat, ha rebut de l'honor Cristòfol Pons, clavari, 20 s. per la caritat de quatre preveres anaren al Puig de Santa Magdalena. 3 agost 1592.

Aquestes són algunes notes de consells entre els anys 1601 i 1624:

... que lo ermità qui estava en el Puig estava en presó i la casa de Santa Magdalena del Puig sens ninguna persona qui hi tingués compte i que hi havien posats dos minyons que tenien compte a dita casa los quals minyons s'han d'alimentar... que dits dos minyons sien alimentats de diners de nostra Universitat.

... sabran com en lo Puig de Santa Magdalena no s'hi diu missa i és

necessari haver d'adobar la casa i s'ha procurat que la Universitat de la Ciutat nos dona 50 ll. per un ajutori i determinar amb quina forma podem donar el poder i que es faci adobar tot lo necessari... s'elegeix a Bartomeu Llompart, Jurat.

... es per dir-los i representar-los que l'església de Santa Magdalena del Puig de la vila va a total ruïna per quant les teulades estan ambrusades i a penes s'hi troben teules i no reparant-lo està en perill de caure tota i seria ocasionar major gasto...

... fonc proposat... en dies passats ja pagàrem un Salari en el Bellver perquè nos fa feina al Puig d'Inca com està manat en la visita i com tingam necessitat entre les altres coses i la principal de calç que estaven en el Puig d'Inca, a la vinyota hi ha una olleta de forn de calç tenim qui el prendrà a escarada ço és couer i paredar, si serien de parer que donàssim a escarada... fonc conclús... que fessen per esser tant necessitat dita calç que es doni a escarada a espatlles dels Srs. Jurats fer dit forn de calç.

... lo mestre Antoni Sot mestre de gramàtica a llegir i escriure lo qual com ja saben és pobre i ha presentada aquí una suplica en que demana que sien servits en fer-li alguna ajuda com a mestre i com ser dit mestre, pobre... que se fassa una ajuda a dit Sot tot lo que li donarem quan estava al Puig d'Inca que són 10 ll.

... nosaltres tenim entès que el Puig de nostra vila d'Inca va molt a la roïna i que lo mestre no hi està d'ordinari i per lo que havem gastat tant en adobar dit Puig és menester que procurin un mestre qui estiga allí d'ordinari... nos aconsellaran si faran pujar a Mo. Antoni Sot o a mestre Prats, fonc conclús per la major part que lo mestre Antoni Sot per mestre en dit Puig d'Inca i que se li sia feta d'ajuda 10 ll. quiscun any com de fet amb lo present li donen les dites 10 ll.

... ja saben com en dies passats elegiren en determinació de Consell mitjançant, per mestre del Puig mo. Antoni Sot i ara com li havem donada possessió de dit Puig, lo mo. Guillem Prats nos ha intimat un monitori en lo qual nos mana lo Sr. Ardiaca que li donem les claus del dit Puig lo que pareix cosa dura essent nosaltres i nostra vila protectors de dit Puig que altres se vullen fer protectors d'aquell... nos aconsellaran qui defensarem o que farem, fonc conclús n. d. que a despeses de nostra vila se defensi fins a definitiva sentència.

*... sabran com en el Puig de nostra vila es pujat lo mestre Jaume Massanes lo qual nos ha referit que fa adobar dit Puig per poder-hi estar los estudiants, per açò nos aconsellaran si farem dits adobs i fins a quina quantitat desprendran per dit efecte i fonc conclús n. d. que s'adob dit Puig i que si gastin per dits adobs de diners de nostra vila fins a 20 ll.
... fonc llegida una suplicació presentada per mo. Jaume Massanes en la*

La corporació municipal renuncia a favor del bisbe de Mallorca al patronat o l'administració...

qual demana que per lo treball de llegir Gramàtica en lo Puig d'Inca així per lo que ha fet fins lo dia present com per lo que farà d'aquí avant que li sia ajudat per nostra vila d'alguna quantitat ben vista per nosaltres... nos aconsellaran... que sia fet d'ajuda a dit mo. Jaume Massanes per dit son treball de llegir en lo Puig d'Inca, 10 ll. cada any d'aquí a avant i per lo passat no res sinó que sia recompensat dit temps passat amb dites 10 ll.

... lo Puig d'Inca té gran necessitat d'adobar sinó que aquest tot caurà... que a costes de nostra vila los honors Jurats adobin lo que sia necessari en dit Puig.

... com estos dies passats vingué un home que voldria estar en l'ermita del Puig atès que allà no hi ha qui agrani l'església i ell adobaria l'església conforme es dret... que li donin.

5. NOMENAMENT DE RECTOR DE L'ORATORI DE SANTA MAGDALENA

Dins l'ofici que envia el Sr. Bisbe de Mallorca, a més de l'acceptació de tot allò citat del Puig d'Inca (12 de juliol 1900), també nomena un rector de l'oratori de Santa Magdalena. Vegem les paraules escrites:

... Al enviar a V. las comunicaciones preinsertas para que las conserve en el Archivo Parroquial, hemos de recomendar a V. encarecidamente que con nuevo celo y exquisita diligencia por la prosperidad espiritual y temporal del Oratorio de Santa Magdalena, procurando fomentar el culto, conservar y mejorar el edificio y alejar de sitio tan venerado todo género de profanación. A este fin hemos nombrado Rector del mencionado Oratorio a D. Antonio Coll y Janer, Pbro., para que por sí mismo y de una manera inmediata y directa cuide de todas estas cosas, con la subordinación establecida, y al tenor de las disposiciones vigentes del Derecho.

6. INVENTARI DE TOTES LES FINQUES URBANES I RÚSTIQUES, ELS SEUS PRODUCTES, ARBITRIS, DRETS I ACCIONS QUE CONSTITUEIXEN AVUI EL PATRIMONI GENERAL D'AQUEST DISTRICTE MUNICIPAL QUE FORMA AQUEST AJUNTAMENT, ALS EFECTES QUE S'ANOMENEN A L'ARTICLE 6 DE LA INSTRUCCIÓ SOBRE COMPTABILITAT MUNICIPAL DE 20 DE NOVEMBRE DE 1845

PROPIS. A més de la casa consistorial, el cementeri, el cementeri de Son Bennàsser, el Fossaret, el Quarter Nou (abans Quartera), el Pla de la Font, el Quarter Vell, l'Hospital, Sant Domingo, uns rentadors grans i uns petits, etc. nomena, escriu i signa que l'Ajuntament d'Inca, a banda d'altres edificis i

finques, té en propietat el Oratorio situado en la cúspide del monte llamado "El Puig d'Inca" con una porción de terreno contiguo que destinado, esto es, el Oratorio al culto de Sta. Magdalena y el terreno, que es de reducida extensión, al aprovechamiento común y nada produce.

7. PART D'UN INVENTARI DE L'ANY 1718

Per ara, a més dels inventaris que realitza l'Ajuntament d'Inca durant el segle XIX, cal llegir part d'un que es va aixecar l'any 1718.

Dia 7 maig 1718

Constituïts lo Rvt. Jaume Llompard, prevere i vicari de l'església parroquial de la vila d'Inca i l'honor mestre Joan Capó, jurat major de dita vila, en l'església de Santa Maria Magdalena del Puig de dita vila, per efecte de fer entrega de les coses se troben en dita església al Rvt. Miquel Llompard, prevere i mestre de gramàtica del dit Puig i és lo següent:

Primo, tres camis llisos; cinc casulles, açò és dues blanques, una vermella, una virada i una verda; un calze amb la seva patena; dos missals, un usat i l'altre antic; una plaqueta; sis cobricalzes de diferents colors; una bossa de corporals amb dos corporals; quatre purificadors i dues tovalloles de lavabo; tres palis, un amb randa i dos amb brodats; un altre palis de colors; cinc tovalloles d'altar i un palis brodat; dos palis d'altar; una tovallola d'aixugamans; una cortina de tafetà blau; una cortina d'indiana; una campaneta de tocar missa; una figura de la Santa; una caixa de poll; un palis d'indiana amb flors ...

8. INVENTARI DE L'ANY 1899

Aquest inventari, escrit en llengua castellana, fa referència al mobiliari, als estris i objectes existents a les dependències annexes i juntes a l'oratori de Santa Magdalena, de tota la qual cosa s'ha fet càrrec en el dia d'avui, 2 de setembre de 1899, Miquel Amer Alzina, vulgo donat, per l'Ajuntament en sessió de dia 25 de d'agost del citat any, per haver estat declarat cessant del càrrec Miquel Cabrer Pastor.

Efectos

12 docenas de platos blancos y rayados

11 vacijas blancas o jícaras

13 vacijas vulgo "escudelles fines"

14 platos pequeños, blancos y rayados

6 pitxers

7 botellas de vidrio

34 vasos de cristal

1 orinal

6 copas pequeñas de cristal

2 salés de id.

17 platos grandes y rayados
19 pares platillos color café con sus correspondientes tazas
7 platos grandes color café
1 palangana de latón, inútil
7 cazuelas buenas i otra en mal estado.
1 roedora y un embudo de hojalata
3 calderones hojalata y una sartén
2 ollas grandes hojalata
1 cafetera grande de id.
9 tapaderas de id.
2 coladores de id.
2 rayadores de madera
1 cuarteró de tierra
1 abrazaderas y una pala de hierro
2 giradoras
2 espumaderas de hojalata
6 manteles, 3 grandes y 3 pequeños, 3 de ellos en mal estado
31 servilletas en buen estado y 28 en mal estado
45 cucharas y 42 tenedores de metal
13 cucharitas de id para tomas café
3 trinchantes
6 cucharones metal, tres grandes y los otros más pequeños
3 cafeteras de hojalata
2 mangas de id para tomar café
4 cuchillos de cocina y uno grande
1 espiciera de madera
1 rollo de barro
1 chocolatera de cobre
48 cubiertos de madera, 52 tenedores y 42 cucharas
3 cucharas de id grandes
1 pilón de madera
1 docena y media de platos color café
4 platos grandes, id
7 mesas y una corredera
4 bancos con respaldo
10 sillas con asiento de enea
3 sillas con asiento de cuerda
55 vacitos de hojalata
2 calderas de cobre
3 camas de madera, en mal estado
2 almohadas sin lana
2 gergones vacios
1 manta de lana
1 reloj de pared
1 quinqué pequeño de latón
1 caja de madera
18 cortinas pequeñas grana

Efectos pertenecientes a la iglesia

5 sillas de madera con respaldo
4 bancos
1 mesa con cajón
1 cajón vidriera para colocar las cintas
Unas cadanelas
Un misal
Una plagueta vieja pergamino
Un caliz
8 vestidos del Santo Cristo
3 idem blancos
Cinco casullas
Una capa pluvial
Dos dalmáticas
Tres carpetas
Dos cubre cáliz
Dos camis
Un ámit
Un singlo
Siete manielas
Cuatro estolas
9 toallas

Inca 2 Septiembre de 1899

El Alcalde

Joaquín Gelabert (Massip y Vich)

9. UN INVENTARI OBLIGAT. 1900

Dins la carpeta núm. 2519 de l'Arxiu Històric Municipal d'Inca (Santa Magdalena), a més dels documents citats amb anterioritat, podem veure un foli solt i escrit a ambdues cares, que diu:

Figura 4. El puig de Santa Magdalena principis del segle XX

En el Oratorio de Santa Magdalena del Puig de esta ciudad de Inca día 2 Agosto 1900. Habiendo acordado el Ayuntamiento de esta ciudad en sesión de 22 de Junio último, ofrecer y renunciar a favor del Ilmo. Sr. Obispo de esta Diócesis el Patronato o Administración, acción y derechos que tenga sobre el indicado Oratorio y demás dependencias anejas, bajo las condiciones que son de ver en la citada sesión, cuya determinación fue comunicada a la autoridad eclesiástica en 25 del mismo mes, y aceptada por ésta mediante atenta y respetable comunicación de 11 de Julio siguiente mediante la promesa de nombrar un Rector para aquel Oratorio que desempeñe las funciones propias de este cargo, nombramiento que con fecha de 12 del citado mes, recayó en la persona de D. Antonio Coll Janer, Pbro. de esta propia vecindad, que desde hace bastante tiempo formaba parte con acierto inmejorable de la Obrería del Oratorio de referencia, según documento que ha exhibido.

Como consecuencia a tan respetables y no menos acertadas resoluciones y con el fin de que éstas sean cumplidas con la escrupulosidad de que son dignas, se han constituido en este día al mentado Oratorio los Srs. D. Bernardino Font y D. Joaquín Gelabert, Cura Párroco y Alcalde respectivamente, en unión de D. Antonio Coll, Rector nuevamente electo, según se ha dicho, procediendo a la formación del inventario de los muebles y ropas de propiedad de la Iglesia, así como los demás existentes en las dependencias anexas a la misma y resultaron ser los siguientes:

No hi ha res escrit i hi ha un espai en blanc

De todos los cuales, así como de la custodia y administración del espresado lugar sagrado y ... se hizo cargo el citado nuevo rector D. Antonio Coll; en prueba de ello suscriben la presente acta por duplicado, los Sres. al principio indicados.

Per molt que he mirat i remirat la carpeta que contén documents sobre l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca, no he pogut trobar l'inventari que es va aixecar després de la cessió.

10. UNA COMUNITAT EREMÍTICA DEMANA AL BATLE D'INCA ESTABLIR-SE AL PUIG DE SANTA MAGDALENA. 1878

Dia 28 d'agost de l'any 1878, el Sr. Onofre Mariano Prats i Melis, natural i veí d'Inca, escrigué una petició al batle de l'Ajuntament d'Inca:

Magnífic Señor: Onofre Mariano Prats i Melis, natural i veí d'Inca, desitjant viure separat del món fent una vida eremítica, amb alguns companys, en el puig de Santa Magdalena, com ho ha practicat en terres estrangeres i des de la seva joventut, i desitjant dedicar-se a fer tot el bé que pugui a aquest poble d'Inca que tant estima, adobant l'edifici de Santa Magdalena i lliurar-la de la quasi total ruïna en que està

amenaçada i conservar així aquest antic monument que recorda les glòries d'Inca; com també dedicar-se al servei dels malalts, en particular els casos més calamitosos, de pestes o còleres, sumís sempre a la direcció espiritual de l'autoritat eclesiàstica i de la civil en lo que li pertenasqués.

A V. Mag. humilment acudeix a fi de que es digni concedir-li el permís per establir-se amb els seus companys en el citat Puig d'Inca per donar compliment als seus desitjos i exercitar-se en les obres de caritat de les quals està animat ell i els seus companys.

Gràcia que espera... Inca, 28 d'agost de 1878

Segurament se li concedí el permís corresponent i s'hi establiren. Passats alguns anys, arribaren problemes i deixaren el puig.

Poc abans d'entrar a Santa Magdalena es nomenà una comissió per tractar, sobretot, de les almoines que rebria el santuari mitjançant els –suposadament– ermitans. També s'aixecà, abans d'entrar, un extens inventari.

La comissió, la formaven el Sr. Rector, el Sr. Batle, dos senyors de l'Ajuntament, dos sacerdots proposats pels superiors de la comunitat i dos seglars de bona vida i sanes costums.

La citada comissió acordà que:

Las limosnas que se den para el Puig de Santa Magdalena estarán depositadas en manos de uno de los dos seglares ya dichos. Cuyas dichas limosnas estarán notadas en un libro y verificadas por el otro seglar, uno de los dos del Ayuntamiento y el ministro sacerdote de la comunidad. Como los hermanos irán al dicho Puig para vivir una vida de comunidad y con la intención de edificar allí un monasterio propio a la vida eremítica y conservar o reedificar el oratorio de Santa Magdalena. Deseamos que todas las limosnas que se recogerán a este fin, se empleen en esta obra con la aprobación de la Comisión de Santa Magdalena. Cuando se den limosnas, sea por el ornamento del oratorio, o sea para el culto divino, el Superior sólo las podrá recibir y emplear a este fin.

L'Ajuntament aixecà inventari abans d'entrar al santuari de Santa Magdalena, Onofre Mariano Prats i Melis, i els seus companys.

11. DARRERS PAGAMENTS DE L'AJUNTAMENT I BENEDICCIÓ DE LES OBRES

Des de finals de 1899 i principis de 1900 l'Ajuntament va fer una gran reforma a Santa Magdalena. Fou quan, tot llest, es va decidir fer aquesta passa de la

renúncia. El rector d'aquells moments era Bernadí Font i Ferriol, un home molt intel·ligent i de caire lliberal, ja tenia ganes de fer actuacions al puig, però es trobava amb un ajuntament que no volia amollar el poder, però, no sé com, va entusiasmar el batle Gelabert Massip i Vich i els regidors més conservadors i acostats a l'Església. Tot rodà molt bé a favor de la Diòcesi de Mallorca. Vegem els darrers pagaments que realitzà l'Ajuntament per acabar el retaule nou:

Gabriel Coll, ferrater, 115'83 ptes.
Antoni Pujadas, ferreter, 84 “
Miquel Ferragut, fuster, 290,50 “
Pere Antoni Pieras, pintor, 92 “
Miquel Esteva, fuster, 3'10 “
Miquel Cameta, botiguer de roba, 8,50 “
Pedro Filipines, “ “ “ , 8,50 “
Bartomeu Payeras, pintor, 6 “
Josep Rotger i músics, 85,50 “
Antoni Llinàs, carreter, 4 “
Bartomeu Payeras, pintor, 17 “
Miquel Ferragut, fuster, 8 “
Campana, 20 “
Bartomeu Payeras, pintor, per pintar el Crist, 30 “
Manutenció dels músics, no consta quantitat.

El cronista de la benedicció de l'oratori de Santa Magdalena del puig d'Inca Miquel Duran i Saurina no ens diu qui foren els padrins. Mn. Joan Coli, a la seva obra, pàgina 105, “Apéndice n.º 8”, ens ho diu:

De l'oratori, el noble senyor D. Manuel Fuster i la condesa de Peralada, Excma. Sra. Josefa Sureda; del retaule, D. Joan Alzina (De ses Monges), i Dª Maria Ferrer (De son Frare); de la imatge de Santa Magdalena, D. Joaquim Gelabert (De can Vic) i Dª Maria Magdalena Bennàssar; de sant Abdon, D. Manuel Villalonga i Dª Consolació Monet; de sant Senén, D. Jaume Frasquet i Dª Joana Llabrés; del retaule de la Crucifixió, D. Joan Fiol i Dª Joana Vidal; del Sant Crist, D. Rafel Ramis i Dª Francisca Alonso; de la campana, el Molt Il·lustre Sr. D. Pere Josep Llabrés, dean de Canàries i Dª Francisca Munar.

És bo de veure que l'Ajuntament, hora de renunciar a l'oratori de Santa Magdalena a favor de l'Església, el deixa bastant bé.

12. UN BALL AL PUIG VA OBRIR EL ULLS AL CONSISTORI

Dia 8 d'abril de 1932 tengué lloc un ple del consistori presidit pel batle Antoni Mateu Ferrer. Després d'altres temes, el regidor Sr. Truyol digué que el

diumenge anterior es va celebrar un ball d'aferrat a l'esplanada del puig de Santa Magdalena, vora l'església, i que molestà molt als ermitans. Opinava, el mateix senyor, que s'havia de donar una satisfacció als ermitans i que no se celebrassin més balls allà dalt. El Sr. Pujadas va dir que no hi va haver interès a molestar ningú i que habilitarien un lloc més adequat. Donaren la raó al Sr. Pujadas els regidors Rubert, Maicas i Figuerola. El Sr. Rubert digué que el ball no era immoral, ja que el nunci i el cardenal assistien al Palau Reial i ballaven.

El Sr. Rotger digué que era un tema governatiu. El Sr. Reus indicà que s'havia envaït un terreny propietat de l'Església. El Sr. Capó comentà que ignorava que els terrenys no fossin propietat de l'Ajuntament. El Sr. Truyol va dir que l'oratori i recinte fou, fa molts anys, cedit a l'Església. Es va posar en dubte la propietat de Santa Magdalena.

Pens i opín que a partir d'aquí es va posar en dubte la propietat de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca amb seriositat i decisió.

El rector Francesc Rayó degué notificar al Sr. Bisbe de Mallorca el fet del ball a la plaça de l'oratori de Santa Magdalena, just davant la vista dels ermitans. El provicari general de Mallorca, que era el Sr. Jaime Homar y Reynés, remeté un BLM al citat rector i li digué:

... y le participa que por encargo del Sr. Obispo, ha dado cuenta del oficio y documentos de V. al Sr. Gobernador, el cual se ha quedado con los documentos manifestándole que hablaría con el Sr. Alcalde de Inca sobre el caso de referencia. Cuando tenga noticia se la comunicará a V. Palma, 12 de Mayo de 1932.

El mateix dia 12 de maig, Francesc Rayó, rector de la parròquia de Santa Maria la Major, escrigué una nota al Sr. Vicari General de la Diòcesi de Mallorca, li digué:

Mi distinguido Sr. y amigo: Celebro la entrevista de S.S. con el Sr. Gobernador. Estoy seguro que éste llamará al Sr. Alcalde de Inca quien le permitirá hacer lo que desea el Sr. Obispo, como supongo sucedió la primera vez que hablaron del asunto; pero también creo hará lo que le impongan sus compañeros de Consistorio que será lo contrario de lo que le aconseje el Sr. Gobernador. Conviene, por tanto, estar sobre el asunto para que no pase el tiempo hábil para recurrir contra el acuerdo del Ayuntamiento, si se hiciese necesario.

Dispénseme S.S. la libertad de estas líneas, pues como ya le indiqué, juzgo este escrito de mucha importancia para esta parroquia y para toda la Diócesis.

De S.S. afecmo. en Crto.

Francisco Rayó, Cura Párroco

Dins poc temps la justícia donà la raó a l'Església. L'Ajuntament d'Inca va

claudicar i, dia 22 d'abril de l'any 1935, el batle Miquel Beltran escrigué un ofici al superior dels ermitans, encarregats de l'oratori de Santa Magdalena, que deia:

Teniendo el Ayuntamiento de esta ciudad derecho a un cuarto en el recinto del edificio de Santa Magdalena reservado para sus miembros y acompañantes, esta Alcaldía espera que a la mayor brevedad posible le será hecha entrega de dicho cuarto para que pueda disponer del mismo.

Viva V. muchos años

Inca 22 de Abril de 1935

M. Beltran, rubricado

13. S'INICIEN TRÀMITS PER RECOBRAR EL PUIG D'INCA

Dia 22 d'abril de 1932 es reuní el consistori en ple. Hi foren presents el batle Sr. Antoni Mateu i els regidors Miquel Beltran, Mateu Pujadas, Sebastià Serra, Antoni Beltran, Jaume Figuerola, Marc Ferragut, Miquel Marquès i Pere Pau Capó. El secretari era el Sr. Siquier.

Després d'altres temes el Sr. Marc Ferragut va sol·licitar la lectura de l'acta de l'Ajuntament en què constà la cessió a l'Església de l'oratori. La va llegir el secretari Sr. Siquier. El Sr. Bennassar digué que segons la dita acta es va cedir l'oratori i dependències annexes, per la qual cosa no hi entrava la plaça ni els terrenys que envoltaven els edificis i, per tant, no es varen envair propietats alienes a l'Ajuntament. El Sr. Ferragut va dir que la citada cessió i que les competències no es podien dur a terme per uns simples gerents d'un poble, per tant opinà que s'acordàs que era propietat de l'Ajuntament i que es tornàs a agafar la propietat. El Sr. Serra afegí a la proposta del Sr. Ferragut que entenia no es podia cedir-se el dit oratori per esser del poble. El Sr. Capó digué que la cessió fou duita a terme tan sols per quatre regidors i que avui es considerava nul·la i sense cap valor. La majoria de regidors, republicans, culpaven el Sr. Secretari perquè no orientava la corporació.

A la sessió de dia 29 d'abril de 1932 es tornà a reunir l'Ajuntament per parlar del tema de Santa Magdalena. El Sr. Mateu digué que per les seves moltes ocupacions no havia pogut dedicar-se a la qüestió del dret de propietat de l'oratori de Santa Magdalena. El Sr. Marc Ferragut proposà que no fos considerada vàlida la donació del patronat o l'administració, l'acció i el dret de l'oratori de Santa Magdalena i dependències annexes, atenent que no es varen complir els requisits legals d'autorització per part del Govern o el governador civil de la província, ni haver-se atorgada escriptura pública d'aquesta, i també que l'Ajuntament no podia fer deixada dels béns comunals. També digué que no anava contra l'Església.

Dia 9 de maig el batle d'Inca Sr. Antoni Mateu Ferrer remeté un ofici explicatiu al superior dels ermitans de Sant Pau i Sant Antoni de Santa Magdalena.

14. L'AJUNTAMENT, L'ANY 1932, NO CONSIDERA VÀLIDA LA DONACIÓ DE SANTA MAGDALENA

En la sessió celebrada dia 29 d'abril de l'any 1932, l'Ajuntament acorda no considerar vàlida la cessió (el document original diu *donació*) del patronat o l'administració, l'acció i els drets de l'oratori de Santa Magdalena i dependències annexes. El rector Francesc Rayó Brunet i molts d'elements dretans d'Inca es mogueren fort perquè aquesta causa no passàs avant. El setmanari *La Ciudad* se'n feu bastant de ressò i, per tant, tenim molta informació del tema. Llegim primer la decisió del 29 d'abril mitjançant un ofici dirigit als ermitans de Sant Pau i Sant Antoni que habitaven l'oratori del Puig. Diu així:

El Ayuntamiento de esta ciudad en la sesión celebrada el día 29 de Abril último, tomó el siguiente acuerdo:

Que no sea considerada válida la donación del patronato o administración, acción y derecho del Oratorio de Santa Magdalena y dependencias anejas, atendiendo que no se cumplieron los requisitos legales de autorización por parte del Gobierno o Gobernador Civil de la Provincia, ni haberse autorizado escritura pública de la misma, por considerar además que aunque se habían cumplido dichos requisitos entiendo el proponente no puede hacerse dejación de sus bienes comunales pues el Ayuntamiento no ha dejado ni un momento de hacer uso de su propiedad enviando empleados municipales para el sostenimiento y conservación del mismo y que en la sesión de la cesión solo fue acordada por cuatro concejales.

Y habiendo acordado, en la sesión celebrada el día siete del corriente, notificarles dicho acuerdo a fin de que en lo sucesivo se entienda que la propiedad del Oratorio de Santa Magdalena y anejos pertenece al ayuntamiento, el cual podrá en lo sucesivo ordenar lo que tenga por conveniente referente a dichos bienes, sin molestia para los actuales ocupantes.

*Del recibo de la presente y en el duplicado espero firmará el enterado.
Inca nueve de Mayo de 1932*

*Signatura: Antonio Mateu
SUPERIOR DE LOS ERMITAÑOS DE SAN PABLO Y DE SAN ANTONIO
DE INCA*

15. MÉS PLENS SOBRE L'ORATORI DE SANTA MAGDALENA

Dia 6 de maig de 1932, dins el Ple, es tornà a parlar de Santa Magdalena. El

Sr. Mateu digué que res s'havia fet. El Sr. Marc Ferragut insistí que s'havia de programar un acte per prendre possessori de l'edifici, organitzant una festa i reglamentant els seus posseïdors a fi que estiguessin supeditats a les ordres que els donassin des de l'Ajuntament. El Sr. Antoni Mateu expressà que, si es tractava d'un acte violent, des del seu càrrec no ho podia fer i el Sr. Serra li digué que no es tractava de cap acte violent, sinó d'un acte de demostració cívica i que obligarien els qui se'n deien propietaris a mostrar les escriptures.

16. ELS ERMITANS CONTESTEN AL BATLE

Passats alguns dies, l'ermità superior (reverend ermità Mauro de Nostra Senyora de Betlem) escrigué una nota al batle d'Inca, i es pot comprovar com la lletra és de la mà de Francesc Rayó Brunet, rector de la parròquia de Santa Maria la Major. L'ofici que s'envià estava escrit en llengua castellana, i diu així:

Recibí el oficio de V. con fecha de día 9 de este mes y tengo el honor de decirle que nosotros, los ermitaños, sólo somos dependientes del Sr. Obispo; y por tanto no podemos dar ejecución a su notificación.

Inca 18 de Mayo de 1932

El Superior de los Ermitaños

SR. ALCALDE DE LA CIUDAD DE INCA

17. ESBORRANY D'UN ESCRIT DEL RECTOR FRANCESC RAYÓ BRUNET SOBRE SANTA MAGDALENA DEL PUIG D'INCA

A un document que es pot trobar a la carpeta "Correspondència. Any 1932. Arxiu Històric Municipal d'Inca" podem veure l'escrit sobre l'explicació de la "inqüestionable" propietat per part de l'Església de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca i dependències annexes a ell, dictat –o fet conjuntament– pel rector Francesc Rayó Brunet amb el sacerdot Mn. Antoni Palou Mateu (Inca, 02-02-1869/20-05-1944), segons paraules del prevere Pere Miquel Rubert Perelló (Inca, 21.09.1914 – 8.04.1987):

No consta haya documento alguno escrito que acredite de quien sea la propiedad del Santuario y dependencias anejas.

La historia del Santuario es una prueba clara y fehaciente de que el Santuario y anejos han pertenecido a la Iglesia.

En 1300 fundó allí, según es tradición, la Comunidad de Mercedarios; en 1360 la Comunidad de las Monjas de Santa Clara; en 1530 la Comunidad de Jerónimas que vivieron allí hasta 1534 y desde esta fecha se cuidó del edificio un sacerdote nombrado por el Sr. Obispo. El 1878 se estableció en el mismo Santuario la Comunidad de Ermitaños de S. Francisco, residiendo allí hasta 1882; y en 1931 la Comunidad de Ermitaños de S. Pablo y S. Antonio que todavía viven allí.

Dichas fundaciones se hicieron todas con absoluta independencia del Ayuntamiento.

El derecho de propiedad que la Iglesia ha ejercido sobre el Santuario y dependencias del mismo ha sido siempre público, pacífico y no interrumpido.

- a) *Público. Concretemos unicamente a los años que se requieren para la prescripción, esto es desde 1900 hasta la actualidad.*

La Iglesia en 1900, siendo Custos del Oratorio D. Antonio Coll Janer, reparó el Oratorio y las dependencias contiguas al mismo en la parte de la epístola y construyó la habitación destinada desde entonces a comedor. Posteriormente siendo Custos D. Guillermo Pujades Ferrer hizo la Iglesia la cisterna que existe en el claustro, la escalera que desde la plaza sigue hasta el camino, urbanizó dicha plaza y levantó una espaciosa cochera para resguardo de los vehículos. Más tarde siendo Custos D. Miguel Pujades Ferrer, construyó la pared que circunda la expresada plaza; siendo Custos D. Andrés Jaume, se construyeron los retretes públicos y en 1931, siendo administrador el Rvdo. Cura Párroco D. Francisco Rayó, se hicieron las reformas necesarias para la habitación de los Ermitaños que actualmente residen allí.

- b) *Pacífico. Nunca ha reclamado el Ayuntamiento contra dichos actos de propiedad, al contrario la han reconocido asistiendo invitado por la misma Iglesia a los actos más solemnes allí celebrados y a la inauguración de la mayoría de las indicadas mejoras.*
- c) *No interrumpido. Pues no puede señalarse ningún período de tiempo en que dicha propiedad no haya pertenecido a la Iglesia.*

El Ayuntamiento, en sesión de 22 de Junio de 1900 acordó hacer cesión del Patronato o Administración, acción y derecho q u e sobre el Oratorio de Santa Magdalena y dependencias anejas tenía; y esto es otra prueba de que no tenía la propiedad de dichos bienes.

En el acto nada se dice de la propiedad, sólo se refiere al Patronato o Administración y si se hubiera tratado de ceder la propiedad no la hubiera omitido seguramente por ser cosa esencial. De los cuatro concejales que asistieron a la sesión, todavía sobreviven tres y estos están dispuestos a declarar que entendían que la propiedad del Santuario y dependencias anejas pertenecían a la Iglesia y que se acordó renunciar en favor de la misma el Patronato por resultar gravoso al Municipio y muy enojoso expuesto como estaba a los vaivenes de la política.

La actuación del Ayuntamiento hasta 1900 se redujo a la de simple

Patronato.

Derechos que ejercía: nombraba el Donado con la aprobación del Rdo. Sr. Custos y tenía puesto de preferencia en las funciones que allí se celebraban.

Deberes que cumplía: costeaba la fiesta civico-religiosa que allí anualmente se celebraba en honor de Santa Magdalena.

Las razones que el Ayuntamiento aduce para probar que el Oratorio y dependencias anejas son de su propiedad no tienen ninguna fuerza.

Si no precedió la autorización por parte del Gobierno y Gobernador Civil de la Provincia fue porque se trataba de un Patronato eclesiástico. Si no se autorizó escritura pública fue por el mismo motivo.

Llama el Ayuntamiento a dichos bienes comunales y es cierto que quien guardaba las llaves era el Sr. Custos y que a él tenían que pedir las familias que allí subían cuando querían disfrutar de alguna habitación reservada o el Oratorio no tenía Donado.

Dice el oficio que el Ayuntamiento no ha dejado ni un momento de hacer uso de su propiedad, enviando empleados municipales para el sostenimiento y conservación del mismo edificio. Nos consta que algunos días antes de la fiesta el Ayuntamiento enviaba empleados municipales para arreglar el camino que nunca pretendió la Iglesia fuera suyo y quien el mismo día de la Fiesta subían al Oratorio algunos empleados municipales y una pareja de la Guardia Civil para el sostenimiento del orden, pero quien gratificaba a estos y a los empleados el día de la Fiesta con un refresco y abundante comida, era la Iglesia.

El Ayuntamiento no podrá presentar ningún documento, ni testimonio, que acredite los gastos que, como propietario, haya hecho para la conservación y entretenimiento de dicha Iglesia y edificio de Santa Magdalena.

Podemos añadir que la Iglesia en 1931 adquirió una parcela de tierra contigua a las dependencias del Santuario para dar medios de subsistencia a los Ermitaños de S. Pablo i S. Antonio que allí se instalaron.

18. L'OBRRERIA DE SANTA MAGDALENA DEL PUIG D'INCA

Joan Coli Llobera, a la seva obra *Historia del puig de Santa Magdalena de Inca*, i exactament al capítol X, ens deia sobre l'Obreria de Santa Magdalena que:

El libro Capbreu Vell de la Obra Pía, fechado en 1563, que se guarda en el Archivo Episcopal, al nombrar los Obreros de Cofradías y Bacins de la Parroquia, también pone entre ellos el de Santa Magdalena, por

tanto la actuación de estos Obreros estaba sujeta a las disposiciones que diera la misma Autoridad Eclesiástica, ya para su elección, ya para la administración de las cuestaciones y donaciones que estos recibían, invirtiendo siempre dichos bienes en mejoras de la iglesia y demás necesidades del lugar. El obispo Juan Vich y Manrique en 16 de Octubre de 1591 ordenó, para el buen orden y régimen de la iglesia del Puig que "d'aquí avant los obrers de aquella sien trets a sang y foch (sac i sort) y sien obligats donar..."

L'any 1838 els regidors de l'Ajuntament d'Inca elegiren dos obrers de Santa Magdalena per adobar i tenir esment de l'oratori. Foren elegits el batle primer Sr. Joaquim Massip i Vich, i el batle segon Sr. Gabriel Coll. L'any 1882 foren elegits obrers els Srs. Pedro Balle, Joan Estrany, Joan Alzina, Gabriel Seguí, juntament amb els veïnats, el prevere Antoni Coll, Joan Ribas, Pere Josep Bennàssar i Bernadí Salas Grau. L'any 1892, el batle Sr. Jaume Armengol Pascual proposà una reforma a l'edifici eremític. En tendria esment l'Obreria.

Durant els segles XVI i XVII els obrers de Santa Magdalena es mogueren molt. Vegem-ne com a mostra alguns apunts del segle XVI:

1572. Simó Prats, balle reial, Nadal Rosselló, jurat de ma major... sabran V.S. com lo mestre del Puig de Sta. Magdalena i los Obrers haurien suplicat fer alguns bancs en l'església i d'on havíem de treure els llenyams i despeses del mestre... seria necessari pagar los jornals dels mestres qui faran dits bancs... se determinà que sien pagats per la vila los jornals dels mestres qui faran los bancs.

1579. Ms. fou vista una suplicació dels Obrers del Puig on es demana ajut per reparar lo dit Puig ... que los donin X lliures.

1581. Ms. fou presentada altra suplicació per los Obrers de Santa Magdalena del Puig d'Incha, dient que tenen necessitat d'una casulla per a dir missa ... foren donats V ll.

1585. Ms. Fou presentada una suplicació per los Obrers de Santa Magdalena demanant a l'honor Consell los vullen ajudar d'alguna cosa per fer una campana per lo puig d'Incha, atès que la que hi ha està rompuda... per lo qual consell fonc votat, lloat i determinat esser dades per adobs de dita campana, 10 lliures, en condició emperò que los dits Obrers no prescribeixin en fer dita campana sens intervenció del Consell dels honors jurats i lo demés que costarà la campana, ho paguin dits Obrers.

Ms... sabran V.S. com los Obrers del puig de Santa Magdalena de nostra vila serien vinguts demanant-nos XV lliures per obres i ajuda a la festa se fa a la diada de dita Santa Magdalena per solemnizar-la... fonc determinat que los sia donat per ajudes a l'obra i a los reverents

capellans i sermoner lo que los tocarà per la caritat de misses i sermó.

1587... una suplicació dels Obrers de la gloriosa Santa Magdalena per celebrar la sua festa demanen per tenir molta necessitat i sobre tot en la festa de la Santa Apostolessa Sta. Magdalena, la qual rentà los peus a nostro Redemptor, supliquen si seran de parer votar i suplicar al Ilm. Rvd. Sr. Bisbe fassa dita festa sia colta en nostra vila... que lo Sr. Bisbe mani sia votada dita festa esser colta en nostra vila com altres festes i per tenir església en lo puig d'Inca de dita Santa Magdalena.

1588. Ms. fonc presentada una suplicació de los Obrers de Santa Magdalena del Puig d'Inca exhortant a los honors jurats a adobar l'església perquè va tota a la ruïna ... s'ha deixat a discreció dels honors Jurats.

Algunes vegades eren els mateixos mestres de Gramàtica els qui demanaven ajut. Vegem-ne un exemple: *Ms. fonc presentada altra suplicació per lo Rvt. Mo. Magí Pons, mestre de Gramàtica, per llegir en nostra vila i demana alguna ajuda... fonc votat, lloat i determinat, sien dades per quiscun any legirà en nostra vila i en el Puig d'Inca, XV lliures.*

19. DARRERA TASCA DE L'OBRRERIA DE SANTA MAGDALENA

Ens trobam a l'any 1892. Els edificis annexos a l'antiga capella de Santa Magdalena del Puig d'Inca estaven malament. Necessitaven reformes per adequar-los al temps. L'Obreria de Santa Magdalena, que tenia per cap el batle del moment, que era Jaume Armengol Pascual, posà en subhasta part de l'edifici. Tenc la impressió que no s'hi varen presentar gaires picapedrers, ja que no som capaç de trobar la documentació oportuna. Tenim a la vista, però, la còpia d'un document important, i que són les condicions mitjançant les quals el picapedrer les signà juntament amb el Sr. Armengol.

Acabat el plec de condicions de la citada obra, podrem veure com dugué a terme la tasca el conegut en el seu moment mestre Sebastià Riusech, "es Pollencí". Exactament dia 2 de maig de 1892, signà el plec de condicions. S'obligava a complir totes les condicions. El mateix dia el batle Armengol i el dipositari de l'Ajuntament Sr. Jaume Pujadas signaren un document al peu de les condicions, en què es podia llegir que quedava acceptada aquesta oferta i se signava per duplicat el conveni.

En resum, el pla de condicions deia que a allò que seria sala-menjador se li havia de llevar la coberta actual, aixecar la paret forana, i el sòtil seria amb teules encallades damunt mitjans prims; aterracar les parets fins al cel ras, posar portes a portals i finestres, obrir un portal que doni a la cuina i fer un trespol amb mescla *pico*. S'havia de tomar el forn, i al seu lloc s'aixecarien dues parets que donarien al pati exterior; construir un banc de cuina amb un forn *económico* i un escuraplats; obrir un portal que comunicàs la casa del

donat amb el rebost; tomar el terrat de l'aiguavés de l'edifici aferrat a l'església, que era rebost, cuina i menjador alt; posar canals a tot l'edifici.

El mestre picapedrer Sebastià Riusech acceptà les condicions, i havia de cobrar 299,50 ptes.

20. CONCLUSIONS

Figura 5. Façana de l'església i la clastra a mitjans del segle XX.

L'Ajuntament d'Inca, en moments molt anteriors "Universitat de la vila d'Inca", tengué esment i pagà tots els treballs, les funcions, els adobs, les festes, etc. de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca. Es tenia la convicció recta que tot el puig era una comuna, com s'intenta demostrar i es demostra clarament mitjançant l'oportuna i verídica documentació que tenim. Un caramull de documentació que va donant pistes de les parets divisòries i confrontants que van acostant-se a la zona pertanyent a la vila d'Inca i, per tant, a la Universitat. Batle reial, jurats i consellers van donant camins que condueixen a l'aclariment del tema, però, passats els anys, es va oblidant. L'any 1932, part del consistori majoritari de l'Ajuntament anà descobrint enclotxes de la coneguda com a "donació" al Sr. Bisbe de Mallorca. Les queixes foren clares i contundents. Les investigacions foren netes. La justícia havia d'actuar i, com ho va fer amb el carrer de "La Esperanza" dins el convent dels Franciscans, donà la raó a l'Església i condemnà el consistori republicà a amollar el mac oblidant velles i antigues raons.

Passaran anys i més anys, i els distints consistoris voldran recobrar allò que es creu que varen perdre. Ben al fons tots o quasi tots els consistoris, fins avui, ho han pensat i per distintes raons han desistit. Tal volta no interressi o no

sigui oportú, però, com se sol dir “canten papers i menten barbes”. La història del Puig, encara per fer de manera científica, ordenada, lliure i clara, posarà els punts necessaris per conèixer la veritat i donar la raó a qui la tenguí, sense emperons. Una història ben treballada, ben feta, aclarirà molts de punts avui obscurs. Necessitam claror.

Vegem com es va decidir, mitjançant Ple, la renúncia al patronat, l'administració, l'acció i el dret de les dependències de l'oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca i terrenys annexos:

Dia vint-i-dos de juny de mil nou-cents, baix la presidència del Sr. Batle, D. Joaquim Gelabert Massip i Vich, es reuneixen a la Casa Consistorial els Srs. Regidors d'aquest Ajuntament, que al marge van designats (D. Joaquim Gelabert Massip i Vich, D. Gregori Balaguer Costa, D. Gabriel Guasp Alzamora i D. Llorenç Nicolau Fiol) a fi de celebrar sessió ordinària... En tal estat, proposà el Sr. President, que al seu entendre considerava que l'Oratori de Santa Magdalena del Puig d'Inca, que s'acabava de beneir amb gran aplaudiment i satisfacció dels veïns, de cap manera pot conservar-se i millorar-se més i millor que baix una direcció i administració estable i netament religiosa com exigeix la seva naturalesa i fins i a l'efecte, prèvia la discussió del cas, s'acordà per unanimitat, allò que segueix: 1er. Oferir i renunciar, com ofereix i renuncia aquesta Corporació des d'ara, a l'Il·lustríssim Sr. Bisbe d'aquesta Diòcesi el Patronat o Administració, acció i dret que l'Ajuntament tenguí sobre dit Oratori i dependències annexes. 2on. Que per a la bona relació i harmonia que ha de regnar entre l'Església i l'element civil, l'Ajuntament tenguí a l'indicat Oratori una habitació a la seva disposició destinat als seus individus, tant a passar allà en corporació com individualment. 3r. Que l'Ajuntament conservi el lloc de preferència que fins avui va gaudir en l'església de l'Oratori, ja en la festa de Santa Magdalena o en les altres que s'hi celebrin.

Es pot comprovar com un consistori format per tretze regidors, juntament amb el Sr. Batle, i en aquells moments tan sols amb quatre (un 30 %), va fer cessió d'una propietat del poble sense cap permís ni un d'altres autoritats superiors. El Sr. Bisbe de Mallorca, Dr. Pere Joan Campins i Barceló, acceptà el patronat o l'administració, l'acció i els drets que tengués sobre el dit oratori que li cedia el consistori, o part d'ell. La propietat no queda clara.

Malgrat tot, tan sols queda per dir que des de la “cessió” a l'Església de l'oratori i les dependències annexes del Puig d'Inca, aquesta, mitjançant la parròquia de Santa Maria la Major, ha actuat de la millor manera possible, tenint esment a tot i en tot, essent, com mana la lògica, patrimoni nostre, vull dir d'Inca i dels inquers que en gaudim. Res s'ha perdut, res desitjam, tot funciona bé.

